

TA'LIM TIZIMIDA BILIMLAR IQTISODIYOTINI KONVERGENSIYALASHNING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI

Olimova Bahora Shuxratovna
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktab ta'limi bilan oliy ta'lim o'rtasidagi iqtisodiy bilimlarni konvergentsiyalash mohiyati va ularning nazariy hamda amaliy jihatlari yoritilgan va ushbu mavzu yuzasidan fikr mulohazalar kelitirib o'tilgan, bilimlar iqtisodiyoti iqtisodiy yo'nalishlari bo'yicha asoslangan yondashuv doirasida iqtisodiy yo'nalishdagi bo'lajak mutaxassislarni tayyorlash maqsadi kompetentsiyalarni shakllantirish bo'yicha aniq nazariy ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: o'rta maxsus, oliy ta'lim, maktab ta'limi, konvergentsiya, bilimlar iqtisodiyoti, pedagogik mahorat.

СЕГОДНЯШНЯЯ ЗНАЧИМОСТЬ КОНВЕРГЕНЦИИ ЭКОНОМИИ ЗНАНИЙ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Олимова Баҳора Шухратовна
Каршинский инженерно-экономический институт

Аннотация. В данной статье освещена сущность конвергенции экономических знаний школьного и высшего образования, их теоретические и практические аспекты, а также высказаны мнения по данной теме, в рамках подхода, основанного на экономических направлениях экономика знаний. дана конкретная теоретическая информация по формированию компетенций с целью подготовки будущих специалистов экономического направления.

Ключевые слова: среднее образование, высшее образование, школьное образование, конвергенция, экономика знаний, педагогическое мастерство.

THE CURRENT IMPORTANCE OF CONVERGENCE OF KNOWLEDGE ECONOMY IN THE EDUCATION SYSTEM

Olimova Bahora Shuxratovna
Karshi engineering economics institute

Abstract. This article highlights the essence of the convergence of economic knowledge in school and higher education, their theoretical and practical aspects, and also expresses opinions on this topic, within the framework of an approach based on the economics of knowledge economics. Specific theoretical information is given on the formation of competencies for the purpose of training future specialists in economics.

Key words: secondary education, higher education, school education, convergence, knowledge economy, pedagogical skills.

Kirish.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar deyarli har qanday faoliyat sohasiga taalluqlidir. U ta'limga keldi va biz zamonaviy maktablar va OTM larni interfaol doskalardan foydalanayotganini, o'quvchilar elektron kundaliklarni yaratishni, audio va video tarkibini yaratishni, qo'shma loyihalarni amalga oshirayotganini, o'qituvchilar ijtimoiy tarmoqlar orqali maslahat berayotganini va hokazolarni ko'rmoqdamiz.

Ta'lim bugungi kunda har qachongidan ham ko'proq bilimlar iqtisodiyoti jamiyatda juda katta rol o'ynaydi. Zamonaviy davrda ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va boshqa sohalarda tub o'zgarishlar yuz bermoqda. Davlat hukumati siyosati mamlakat taraqqiyotining o'sish sur'atlarini oshirishga qaratilgan bo'lib, ushbu muammoni hal qilish uchun bilimlar iqtisodiyotini zamonaviy talablarga javob beradigan yangi ijodiy fikrlaydigan yuqori darajadagi mutaxassislarni shakllantirish zarur. Bizning zamonamizning tendentsiyalaridan biri bu davlatning ta'lim sohasidagi rasmiy pozitsiyasini va uni isloh qilishning aniq namoyishidir.

Adabiyotlar sharhi.

Biroq, jahonda hozirgi kungacha ta'lim biznesi jarayonlari bilimlar iqtisodiyotiga yondashuvning xilma xilligi, uni joriy etish mexanizmining turlicha darajada bo'lganligi va ushbu masala bo'yicha aniq yo'nalishlar ishlab chiqilmaganligi bilan bog'liq muhim masalalar o'z yechimini topmagan. Har qanday mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida ta'lim tizimini konvergentsiyalash ahamiyatli bo'lib qolmoqda. Ta'lim tizimini konvergentsiyalash orqali, bilimlar iqtisodiyotining konseptual asoslarini rivojlantirish masalalari alohida tadqiqot yo'nalishi sifatida xorijlik iqtisodchi olimlar tomonidan muayyan darajada o'rganilgan. Jumladan, inson omili to'g'risidagi muammolar ilk bor Petti (1940), Smit (2016), Rikardo (2016), iqtisodiy rivojlanishda ta'limning tabaqalashgan holdagi roli, shaxsning sifat ko'rsatkichlari, insonni iqtisodiyotda subyektiv omil sifatida qarashlar Valras (2000), Klark (1936), Mill (1914), Rosher (1894), yuqori texnologiyalar asosida bilimlar iqtisodiyotini shakllantirish muammolari Bell (1967), Gelbreyt (2004), Balaji (1999), Dretske Fred (1999) yangi industrial jamiyat Tofler, Perru (2010), inson kapitaliga investitsiyalar Minser (1958) va boshqa olimlar tomonidan tadqiq qilingan.

Olimlarning fikricha, raqamli rivojlanish inson bilim olishining markazida turishi lozim. Kreativlik va tanqidiy fikrlash hozirgi kunda inson rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Shunga ko'ra, raqamli konsepsiya 3 turga bo'linadi: bilim, mahorat va munosabatni yaqinlashtirish. Zamonaviy ta'lim yangi innovatsiya va texnologiyalardan foydalanilgan holda ta'limni tashkil qilishi kerak. Yangi ishlab chiqarilayotgan texnologiyalar ta'lim sifatini yaxshilash va ta'lim jarayonlarini tashkil qilish uchun xizmat qilishi lozim.

Zamonaviy mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi yangi yo'nalishlar avvalo Shumpeter (2007) g'oyasiga asoslangan innovatsion iqtisodiyot, Xokinsning (2001) bilimlar iqtisodiyoti yoki kreativ iqtisodiyot nazariyasi (Benkler, 2006), deb nomlangan ilmiy ishlarida keltirilgan konsepsiyalarida ilgari surilgan tarmoqli iqtisodiyot hamda Tapskott (1996) tomonidan kiritilgan raqamli iqtisodiyotdan iborat bo'lmoqda. Bilimlar iqtisodiyoti tushunchasiga berilgan ta'riflar tahlilida iqtisodiy munosabat sifatida yondashilganligini ham kuzatish mumkin. Jumladan, Smagin (2016): «...bilimlar iqtisodiyoti yangi texnologiyalarni olib kirishi mumkin bo'lgan mutaxassislarga asoslangan zamonaviy iqtisodiy munosabatdir. Bunda lokal va global masalalar yechimida hamda ertangi kun texnologiyalarini iqtisodiyotga olib kirishda yangi munosabatlar yuzaga keladi» - deb ta'riflaydi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlarda keltirilgan ta'lim tizimida bilimlar iqtisodiyotini konvergentsiyalashning nazariy materiallarga asoslangan holda mantiqiy tahlil usullaridan foydalanildi. Mavjud ma'lumotlarni tahlil qilishda induksiya va deduksiya, makon va zamon, tahlil va sintez, qiyosiy tahlil kabi uslublar va yondashuvlar qo'llanilgan.

Jahon amaliyotida ta'lim tizimini rivojlantirishda bilimlar iqtisodiyotini konvergentsiyalashdan iborat bo'lib, yuqori texnologiyalashgan tibbiyot, robototexnika, sun'iy intellekt, zamonaviy raqamli aloqa, nanotexnologiyalar, mikrochiplar, elektrotransport vositalari singari yo'nalishlarni konvergentsiyalashda ilmiy tadqiqot ishlari jadal ravishda amalga oshirilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, ilm-fan va ishlab chiqarishning bir-biriga yaqinlashtirish ularni uzviyligini ta'minlash, innovatsion sohada esa yuqori ta'lim biznesi samaradorligini ko'rsatmoqda.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Bunda bilimlar iqtisodiyoti qachonki inson kapitalini sotish va sotib olish jarayonini aks ettirsa, u holda unga iqtisodiy munosabat biznes jarayon sifatida yondashish mumkinligidan kelib chiqadi. Inson kapitaliga investitsiyalar bilimlar iqtisodiyoti rivojlanishiga hissa qo'shadi, bu o'rinda esa, u munosabat shaklini olishi mumkin. Chunki, inson kapitalini oshirish, innovatsion iqtisodiyotni bir maromda saqlash uchun pul va mulk munosabatlariga kirishish lozim.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimining ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari uchun O'zbekiston davlat ta'lim standartlarini amalga oshirishga o'tishi samarali ishlash uchun tashkiliy va uslubiy yordamni yaratish zarurligini ochib beradi.

Bu bilimlar iqtisodiyotida milliy qadriyatlarni saqlab qolish, balki tadqiqotchilarning yangi avlodini etishtirishga imkon beradi, innovatsion bilimlar iqtisodiyoti ehtiyojlariga yo'naltirilgan. Fundamental ilmiy tadqiqotlar talabalarning ma'lumotni izlash, tahlil qilish, o'zlashtirish va yangilash vakolatlarini egallashida eng muhim manba va vosita bo'lishi kerak.

Konvergenstiyalash yordamida bilimlar iqtisodiyotini oshirish jarayonida kelajakdagi mutaxassislarni iqtisodiy kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish yanada samarali amalga oshiriladi:

- bilimlar iqtisodiyotini kelajakdagi iqtisodiy yo'nalishlari o'qitishning didaktik modeli iqtisodiy bilimlar va protseduralarni vizual modellashtirish asoslarini yaratish asosida amalga oshiriladi;
- bilimlar iqtisodiyotini o'qitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari vositalari komplektda namoyish etiladi, iqtisodiy va axborot bilimlarini birlashtiradi;
- bilimlar iqtisodiyotini kelajakdagi iqtisodiy yo'nalishlari professional yo'naltirilgan vazifalar va ko'p bosqichli iqtisodiy muammolardan foydalaniladi, bu esa o'quv va kasbiy motivatsiyani oshirishga yordam beradi.

Bilimlar iqtisodiyoti iqtisodiy yo'nalishlari bo'yicha asoslangan yondashuv doirasida iqtisodiy yo'nalishdagi bo'lajak mutaxassislarni tayyorlash maqsadi kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat bo'lib, biz quyidagilarni nazarda tutamiz:

-iqtisodiy bilim kasbiy faoliyatida etarli darajada qo'llash qobiliyati uni samarali amalga oshirish uchun buyurtma berish;

-professional faoliyatning turli vaziyatlarida samarali ishlash uchun foydalanish zarurligini tushunishlari;

-bo'lajak iqtisodchining tayyorgarlik darajasini oshirish va ularni kasbiy faoliyatda qo'llash uchun yangi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish istagi.

Shu bilan birga, iqtisodiy yondashuvlarni ishlab chiqish va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish zarurligini belgilaydi. (AKT) ta'lim jarayoniga. Buning uchun talabalarning intellektual salohiyatini rivojlantirishga, bilimlarni mustaqil ravishda egallash va turli xil tadqiqot turlarini olib borish ko'nikmalarini shakllantirishga yo'naltirilgan kelajakdagi iqtisodchilar uchun yangi uslubiy tizimlarni yaratish zarur.

Buning uchun :

- kelajakdagi iqtisodchilarning bilimlar iqtisodiyotiga tayyorgarligi;
- aniq muammolarni, shu jumladan professional yo'naltirilgan masalalarni hal qilish uchun zarur iqtisodiy ma'lumotlarni topish va izohlash qobiliyati;
- ilmiy tadqiqot usullarini bilish ularni kompyuter tizimlari yordamida amalga oshirish qobiliyati;
- mantiqiy fikrlash, asosiy bayonotlarning dalillarini bajarish, tushunchalar o'rtasida mantiqiy aloqalarni o'rnatish qobiliyati.

Xulosa va takliflar.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak iqtisodchilarning yuqori darajadagi bilimi bilan, yuqori darajadagi aniqlik bilan, batafsil sharhlar bilan, asosiy vazifalar bosqichma-bosqich hal qilinadigan ko'p bosqichli iqtisodiy vazifalarni yaratishingiz mumkin. Bilimlarni iloji boricha ko'rgazmali va real hayotda konvergenstiyalash ta'lim jaraayonida audiovisual vositalardan foydalanishni, bevosita ish holatida va real ob'ektlarda o'qitishni ta'minlash zarur. Oliy va o'rta maktabdagi ta'limning o'ziga xosligi dars o'tish metodlarini tanlashga ham ta'sir ko'rsatadi. Bu esa Oliy va o'rta maktabda uning ilm o'rganish metodlari bilan yaqinlashuvdir.

Aslini olganda raqamli iqtisodiyot sharoitida konvergenstiyalash ilg'or texnologiyalar asosida innovatsion mahsulot va xizmatlarni yaqinlashtirish, mutloq yangi bo'lgan imitatsion modellar va ilg'or tahliliy usullarning yaratilishi orqali namoyon bo'ladi. Bilimlar iqtisodiyoti konvergenstiya jarayoni haqidagi muayyan ta'lim xizmat ko'rsatishning barcha mavjud modelini, ya'ni to'g'ridan-to'g'ri tuzilishiga, rivojlanish strategiyasiga, mijozlar bilan ishlashga, mahsulotlarni ilgari surish va xizmat ko'rsatish usullari, ta'lim biznesi va hatto xizmat ko'rsatish madaniyat kabi o'zgarishlarni yaqinlashtirish ekanligini tushinish kerak.

Adabiyotlar / Litteratura / Literature:

- Balaji P. (1999) *The transformation and structure of the high technology industrial complex*. California: University of California.
- Bell D. (1967) *Notes on the Post-Industrial Society // The Public Interest*. - №7;
- Benkler Y. (2006) *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. New Haven, Conn: Yale University Press, 2006, 515 p.
- Clark J.M. (1936) *Preface to Social Economics*. - New York: Farrar & Rinehart. P. 193;
- Dretske Fred I. (1999) *Knowledge and the flow of information*. // Stanford: CSLI publ., Cop.
- Howkins J. (2001) *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*. London: Penguin, , 263 p.
- Mincer J. (1958) *Investment in Human Capital and Personal Income Distribution // Journal of Political Economy*, Vol. 66, No. 4 (Aug., 1958), -p. 281-302;
- Tapscott D. (1996) *The digital economy: promise and peril in the age of networked intelligence*. New York; Montreal: McGraw-Hill, , 342 p.
- Вальрас Л. (2000) *Элементы чистой политической экономии*. - М.: Изограф., -с. 448 (*Éléments d'économie politique pure*, 1874);
- Гэлбрейт, Дж.К. (2004) *Новое индустриальное общество // The New Industrial State (1967)*. - с. 608. ISBN 5-17-024777-X;
- Милль, Дж.С. (1914) *Система логики*. т.т. 1-2. -М., -с. 880;
- Петти У. (1940) *Экономические и статистические работы*. Т. I-II. Перевод под ред. Смит М.Н. Москва: Государственное социально-экономическое издательство, -с. 323;
- Рикардо Д. (2016) *Начало политической экономии и налогообложения*. - М.: Эксмо, 1040-стр.;
- Рошер У. (1894) «Система помощи бедным и политика борьбы с бедностью» (*System der Armenpflege und Armenpolitik*, -p. 345).
- Смагин Ю.В. (2016) *Экономика знаний и реальность*. Метиор-Сити. Наука развития. № 4, -С. 39.
- Смит А. (2016) *Исследование о природе и причинах богатства народов*. – М.: Эксмо., -с. 255.
- Тоффлер, Э. (2010) *Третья волна*. *The Third Wave*, 1980. - М.: АСТ, -с. 784. (*Philosophy*). 5100 экз. ISBN 978-5-403-02493-8.
- Шумпетер Й.А. (2007) *Теория экономического развития*. Капитализм, социализм и демократия. М.: Эксмо, -862 с.